

УДК: 378.147.091.313-027.22:811.112.2

DOI: 10.31652/2786-9083-2024-3-14-25

Вишивана Наталія,

*Кандидат філологічних наук, доцент кафедри
германської філології, перекладу та зарубіжної літератури
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського*

<https://orcid.org/0000-0001-5142-2324>

Scopus-ID 58137534600

nvyschyvana@vspu.edu.ua

Сольська Тетяна,

*Кандидат філологічних наук, доцент кафедри
германської філології, перекладу та зарубіжної літератури
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського*

<https://orcid.org/0000-0002-2983-6704>

Scopus-ID 57224906343

tsolska@vspu.edu.ua

ПРАКТИЧНО-ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ПРОЕКТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДОСЛІДНИЦЬКОГО НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛІВ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

У статті висвітлено концепцію дослідницького навчання та проаналізовано його впровадження у вищих навчальних закладах Європи. Відзначено, що в педагогічних університетах України відчутний дефіцит необхідних інструментів для розвитку дослідницьких навичок у майбутніх педагогів. Також бракує емпіричних досліджень щодо дослідницького навчання. Ці фактори зумовили актуальність даної статті.

У статті представлено одну з форм реалізації дослідницького навчання у міжнародній навчальній програмі «DLL - Вчимося навчати німецької» для підготовки майбутніх вчителів німецької мови. Ця програма імплементується за підтримки Goethe-Institut у ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. У статті описано рамкові умови імплементації та результати спостережень та емпіричного аналізу щодо розвитку компетентностей студентів.

Дослідницьке та рефлексивне навчання у контексті програми DLL здійснюється через виконання практично-дослідницького проекту (ПДП). Акцент робиться на вивченні власної викладацької діяльності, спостереженні та глибинній рефлексії. Зазначається, що для студентів через брак досвіду викладання та необізнаність із самостійним дослідженням, виконання ПДП становить певні виклики.

Цей контекст слугує основою для практичного дослідження, яке ґрунтується на аналізі індивідуальних документів виконаних студентами протягом останніх трьох років дослідницьких проектів. Метою є перевірка рівня сформованості навичок студентів до рефлексії власного досвіду та визначення можливостей для покращення своєї викладацької практики. Для більш глибокого аналізу було виділено п'ять аспектів рефлексії, при цьому ми розмежовували окремо ПДП, проведені на основі власного проведеного заняття та на основі спостереження. Використання квалітативного аналізу тексту, дедуктивного та індуктивного підходів дозволили зробити висновки та запропонувати шляхи удосконалення підготовки студентів до проведення подібних досліджень.

Ключові слова: практично-дослідницький проект, "DLL - Вчимося навчати німецької" дослідницьке навчання, аспекти рефлексії, індивідуальні документи, компетентності.

PRACTICAL RESEARCH PROJECT AS AN INSTRUMENT FOR EXPERIENTIAL LEARNING IN GERMAL TEACHER EDUCATION

The article highlights the concept of research-based learning and analyses its implementation in European higher education institutions. It is found that pedagogical universities in Ukraine lack the necessary tools for the

development of research skills in future teachers. There is also a lack of empirical research on research-based learning. These factors have led to the relevance of this article.

The article presents one of the forms of implementation of research-based learning in the international curriculum "DLL - Learning to Teach German" for the training of future teachers of German. This programme is implemented with the support of the Goethe-Institut at the Mykhailo Kotsiubynskyi VDPU. The article describes the framework of implementation and the results of observations and empirical analysis of the development of students' competences.

Research and reflective learning in the context of the DLL programme is carried out through the implementation of a practical research project (PRP). The emphasis is on the study of one's own teaching activities, observation and in-depth reflection. It is noted that the implementation of the PDP poses certain challenges for students due to their lack of teaching experience and unfamiliarity with independent research.

This context serves as the basis for a practical study based on the analysis of individual documentation of research projects completed by students over the last three years. The aim is to check the level of students' ability to reflect on their own experiences and to identify ways of improving their teaching practice. For a more in-depth analysis, five aspects of reflection were identified, distinguishing between PDRs based on their own teaching and those based on observation. The use of qualitative textual analysis, deductive and inductive approaches allowed us to draw conclusions and suggest ways to improve students' preparation for undertaking such research.

Keywords: practical research project, DLL - Learning to Teach German, research-based learning, aspects of reflection, individual documentation, competences.

Актуальність. Дослідження, як невід'ємна складова академічної освіти, традиційно асоціюється із здійсненням дослідницької роботи у позанавчальний час, відокремленої від самого процесу навчання та практично не спрямованої на практику. Однак останні роки свідчать про зростаючий інтерес до педагогічних підходів, зокрема навчання, що орієнтується на дослідження.

Інтеграція дослідження і навчання утворює основу сучасної вищої освіти, що підкреслював ще А. Гумбольдт. В європейських університетах концепція навчання на основі досліджень (Forschendes Lernen) як невід'ємна частина підготовки майбутніх фахівців, є пріоритетною з огляду на ту роль, яку вона відіграє у розвитку суспільства та науки.

Питання про те, як результати наукових досліджень можуть інтегруватися у повсякденну практику викладання, стає центральним у дебатах щодо професіоналізації вчителів. Останнім часом концепція навчання, заснованого на дослідженнях, отримала широке визнання в німецькомовному просторі вищої освіти, зокрема у підготовці вчителів. (Saunders Et al., 2020, Fichten, 2010, 2017, Helmbold Et al., 2023, Mohr Et al., 2016).

У вітчизняному освітньому просторі важливий акцент робиться на системному впровадженні концепції навчання, ґрунтованого на дослідженнях, у навчальні програми для підготовки майбутніх вчителів. Професійний стандарт вчителя визначає інноваційну компетентність як ключовий елемент. Відповідно до цього стандарту, вчителі повинні вміло "застосовувати наукові методи пізнання у освітньому процесі, спостерігати, аналізувати, формулювати гіпотези, проводити експерименти, аналізувати та інтерпретувати результати, інтегрувати інновації у власну педагогічну практику". («Про затвердження професійного стандарту...», 2020, с.26).

Постановка проблеми. На жаль, викладачам у педагогічних університетах часто бракує необхідних підходів і інструментів, спрямованих на розвиток дослідницьких навичок у майбутніх педагогів. Існуючі емпіричні дослідження щодо дослідницького навчання є несистематичними, а багато з

припущень залишаються без підтвердження. Практично невідомо, наскільки ефективно досягаються поставлені цілі та чи розвиваються у студентів стійкі критично-рефлексивні навички.

Це і зумовило **мету даної статті**, в якій представлено одну з форм реалізації дослідницького навчання у контексті міжнародної навчальної програми «DLL - Вчимося навчати німецької». Вона покликана сприяти подальшому роз'ясненню принципів дослідницького навчання у підготовці вчителів німецької мови, здатних систематично досліджувати, рефлексувати та розвивати власну викладацьку діяльність. Досягнення зазначеної мети вимагає **вирішення наступних завдань**:

- Розглянути різні моделі дослідницького навчання, представлені у літературі, та визначити їхню релевантність для підготовки вчителів німецької мови.
- Оцінити ефективність програми DLL у розвитку дослідницьких та рефлексивних компетентностей вчителів німецької мови у ВДПУ.
- Дослідити вплив практично-дослідницьких проектів на професійний розвиток студентів та їх критичні навички.
- Проаналізувати студентську рефлексію щодо дослідницького компоненту програми DLL та його вплив на професійний розвиток, та запропонувати шляхи їхнього покращення.

Аналіз досліджень. У зарубіжній науковій літературі описано кілька моделей інтеграції науки у навчальний процес. Найбільш вдалим, на наш погляд, є підхід, запропонований Міком Харлі, який виокремлює чотири типи навчання: на основі дослідження під керівництвом (Research-led learning), на основі дослідження під наставництвом (Research-tutored learning), навчання, орієнтоване на дослідження (Research-oriented learning) та навчання, що базується на дослідженнях (Research-based learning) (Healey, 2005, S. 67–78). Найбільш ефективним для формування дослідницької компетентності студентів, як зазначає сам М. Харлі, є навчання, орієнтоване на дослідження, яке є пріоритетним у провідних європейських університетах.

Питання узгодження наукових розвідок і моделей з повсякденною практикою викладання відіграє ключову роль у дискусіях про професіоналізацію вчителів у Німеччині. Мейрінг, зокрема, вказує на необхідність будування мостів між теорією та рефлексивною практикою. (Mayring, 2015, S.26).

Наш підхід до дослідницького навчання ґрунтується на припущенні, що активні процеси набуття знань, які поєднуються з фазами рефлексії, призводять до більш глибокого опрацювання і стійких знань (Saunders Et al., 2020, S. 116-117). Це обґрунтування теорії навчання поєднується з міркуваннями професійної теорії: Очікується, що "ставлення, яке розвиває запитання і критично рефлексує (eine „fragend-entwickelnde und kritisch-reflexive Haltung“) (Fichten, 2017, P.155), допоможе (майбутнім) вчителям більш впевнено впоратися з професійними вимогами, зі складністю і динамічністю викладання і постійно розвиватися далі.

У цьому сенсі педагогічна освіта вже давно намагається навчити (майбутніх) практиків систематично аналізувати і розвивати свою викладацьку діяльність (Dirks und Hansmann, 2002, Fichten, 2010, Posch, 2009). Професіоналізація через дослідження прослідковується зокрема при підготовці викладачів німецької мови як іноземної мови та підвищенні кваліфікації. (Saunders Et al., 2020, Helmbold Et al., 2023, Mohr Et al., 2016). Очікується, що студенти повинні "Знаходити, визначати і структурувати самі проблеми; формулювати гіпотези, шукати відповіді, досліджувати знання, планувати і проводити дослідження, оцінювати; класифікувати, звітувати, представляти та обговорювати результати; спілкуватися з іншими спілкуватися з іншими протягом усього процесу, співпрацювати, шукати і давати поради; організовувати час і роботу, управляти ресурсами, приймати рішення, витримувати неоднозначність, розчарування та критику тощо". (Huber, 2009).

Дослідницьке навчання, за висловом Анке Редекер, однак, не є "диво-валізкою", але амбітною програмою, яка ставить за мету мотивувати студентів підходити до навчання з допитливістю та творчим ентузіазмом. Дослідження «повинно дивувати і мотивувати, не просто підтверджувати те, що вже відомо чи очікувано, а відкривати та досліджувати нові речі...». Суттєво, що студентам надається можливість обирати власні підходи та методи, розробляючи сценарій дослідження. Вони активно працюють над тим, що потрапляє в цю "диво-валізку", при цьому «не застраховані від реальних результатів дослідницького проекту - з несподіваними відкриттями, тривожними сюрпризами, розчаруваннями і успіхами» (Redecker, 2020, S.241).

Виклад основного матеріалу дослідження.

У зв'язку із зміною вимог до кваліфікації вчителів німецької мови на міжнародному рівні, Goethe-Institut розробив освітню програму "DLL - Вчимося навчати німецької". Спираючись на передові досягнення дидактики та методики німецької мови, програма націлена на розвиток дидактичних та педагогічних навичок вчителів університетських програм підготовки до викладання німецької як іноземної мови у багатьох країнах, а також спрямована на постійне підвищення кваліфікації вчителів.

DLL ґрунтується на концепції дослідницького та рефлексивного експериментального навчання, розробленої відповідно до повсякденної навчальної діяльності та викликів. Основним методологічним принципом DLL є рефлексія власного викладання, що передбачає постійний розвиток наявних компетенцій вчителя. Окрім сучасних дидактичних знань, кожен блок програми DLL містить відеоматеріали з уривками занять, які дають можливість спостерігати за проведенням занять німецької мови в різних країнах світу і слугують основою для подальшого аналізу та рефлексії.

У підготовці вчителів німецької мови концептуальне поєднання теорії та практики передбачає створення відповідних рамкових умов у навчальному закладі. Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (надалі ВДПУ) інтегрував міжнародну програму "Вчимося навчати німецької" відповідно до сучасних вимог освіти в Україні в контексті

реформи "Нова українська школа". Особливості програми DLL, такі як безперервність, сталість, рефлексивне та діалогічне навчання, її практична спрямованість та фокус на викладанні німецької мови у всій її складності та контекстуальності (Legutke, 2023, S. 6-9), відповідали вимогам реформи НУШ і виявилися сучасними та ефективними.

Загалом реалізація програми DLL у ВДПУ протягом шести років оцінюється усіма учасниками навчального процесу як досить ефективна. Студенти не лише отримують нові знання та цінні методико-дидактичні навички, а й демонструють значний ріст соціальних та особистісних компетентностей, ключових для їхньої майбутньої кар'єри вчителів. Для підтвердження цих спостережень було здійснено емпіричний аналіз, що включав опитування студентів щодо самооцінки розвитку цих навичок (Vyshyvana Et.al, S. 153-164).

Проведене дослідження у двох фокус-групах студентів у середині та в кінці курсу з методики-дидактики німецької мови, аналіз документації та спостереження дали цікаві висновки. Студенти відзначили найкращий розвиток навичок налагодження стосунків (Beziehungskompetenz) та дигітальної компетентності (digitale Kompetenz), найменший — комунікативних навичок (Gesprächskompetenz).

Особливо показовим для визначення ефективності програми DLL був той аспект, як самі студенти оцінюють внесок навчання за цією програмою у розвиток їхніх компетентностей. Найбільшого зростання зазнали дигітальні навички, що відобразилося у впевненості студентів у використанні різних інструментів на платформі "Moodle". Важливу роль у цьому процесі відіграли також онлайн-заняття, на яких використовували різні цифрові додатки.

Високі показники самооцінювання з розвитку фахово-дидактичної компетентності (Fachdidaktische Kompetenz) були очікуваними і підтвердили ефективність застосованих у програмі методів та змістовних модулів для забезпечення якісної підготовки студентів у цій сфері.

Самокомпетентність (Selbstkompetenz), що лежить в основі всіх педагогічних компетентностей (Schart und Legutke, 2020, S. 56-57), значно зросла завдяки навчанню за програмою DLL. Зокрема, студенти під час педагогічної практики могли за їхніми словами краще оцінювати різноманітні навчальні ситуації, насамперед щодо власної ролі в класі, та виконуючи практично-дослідницький проект, розпізнавати власні недоліки.

Відповіді на відкриті запитання опитування "Що Ви дізналися/ чому навчилися в курсі "Методика-дидактика з DLL", що знадобиться вам у вашій майбутній професії викладача?» та «Чи є щось, що відрізняє курс DLL від інших університетських дисциплін?» охоплювали різні аспекти імплементації програми та власного досвіду студентів. Однак, дослідницька складова при вивченні дисципліни, що є у фокусі уваги цієї статті, була згадана лише один раз (при загальній кількості дописів – 39). На аспект спостереження, рефлексії і саморефлексії студенти вказали чотири рази.

Отримані результати, зокрема обмежена кількість дописів щодо дослідницької компоненти навчання - ключового аспекту концепції програми

- є неоднозначними та потребують детальнішого з'ясування. У зв'язку з цим, ми маємо намір звернутися безпосередньо до результатів практично-дослідницьких проектів студентів, відображених у індивідуальних документаціях.

Практично-дослідницькі проекти (ПДП) є важливою складовою програми DLL, надаючи вчителям можливість гармонізувати теорію та практику, рефлексувати над своїм уроком та вдосконалювати методи навчання. Акцент робиться на дослідницькому навчанні, що здійснюється через вивчення власної викладацької діяльності у процесі навчання.

В межах ПДП вчителі самостійно розробляють певну проблему, яка виникає або з власного досвіду викладання, або - і для студентів це єдина можлива опція - з тих теоретичних знань, які вони отримали при опрацюванні певного модуля DLL. Обрана тема повинна чітко відповідати відповідному DLL-модулю і мати особисту важливість. Потім формулюється відповідне питання для ПДП, на основі якого визначаються індикатори, висувається гіпотеза, далі розробляються відповідні інструменти дослідження та методи збору даних.

Учасники виконують свій індивідуальний ПДП, оцінюють його результати, формулюють відповіді та висновки на основі свого досвіду. Результати перевіряються на відповідність очікуванням, визначаються загальні риси та відмінності, проводиться аналіз проблем, що виникли під час виконання, та їхні причини.

Практично-дослідницькі проекти покликані стимулювати вчителів до проведення дослідницької, рефлексивної та обґрунтованої педагогічної діяльності в класі. Хоча концепція DLL має коріння в традиціях діяльнісного дослідження (Aktionsforschung), термін "дослідження" використовується для того, щоб підкреслити, що ця діяльність не є науковим дослідженням педагогічних явищ, а скоріше представляє собою системний підхід, інтегрований у повсякденне професійне життя (Altrichter Et. al, 2018, S. 15-17). Цей підхід акцентує увагу на тому, що відбувається в класі, допомагає розпізнати динаміку уроку та випробовувати нові підходи до навчання, отримані під час опрацювання серії DLL.

Незважаючи на високу ефективність програми DLL у розвитку вчителів, важливо розглядати проведення ПДП для студентів як завдання з унікальними викликами. Відсутність власного викладацького досвіду та необізнаність із самостійними дослідженнями створюють для них специфічні труднощі. Крім того, слід враховувати, що ПДП для студентів часто співпадає з їхнім першим викладацьким досвідом.

Попри ці обмеження, майбутнім вчителям необхідно активно розвивати навички рефлексії, орієнтовані на дослідницьке навчання, аналіз власної педагогічної практики та готовність до експериментів у майбутньому. Це важливий етап у їхньому професійному становленні та готовності вирішувати завдання сучасної освітньої парадигми завдяки участі у програмі DLL.

Цей контекст слугує основою для нашого практичного дослідження, яке базується на аналізі індивідуальних звітів, підготовлених студентами в рамках

ПДП. Документації вже стали об'єктом дослідження деяких науковців. Зокрема, Мор і Шарт проаналізували аспекти формулювання запитань для ПДП та визначення релевантних індикаторів (Mohr und Schart, 2016). Саундерс та інші дослідники зосередилися на типології ПДП-запитань, реалізації проєктів та методології досліджень (Saunders Et. al, 2020).

Наш аналіз спрямований на оцінку якості рефлексії студентів для глибшого розуміння їхнього досвіду та виявлення шляхів подальшого вдосконалення. Студентські звіти є ключовим елементом та кінцевим продуктом досліджень студентів і відповідають загальній структурі наукових звітів. Під час аналізу ми зіставляли їхній зміст із заданою структурою, яка включає такі розділи:

- *ПДП-питання*: Формулювання основного питання дослідження, яке визначає напрямок роботи.
- *Імпульс для дослідження та зв'язок дослідницького питання з темою відповідного модуля DLL*: Визначення причини обрання конкретної теми та пояснення зв'язку з програмою.
- *Опис проведення ПДП*: Детальний огляд того, як саме виконувалось практичне дослідження.
- *Результати аналізу*: Представлення отриманих даних та їхній об'єктивний розгляд.
- *Рефлексія результатів*: Загальний висновок та значення отриманих результатів для власного професійного розвитку.

Ця структура не лише спрощує процес документування проєкту, але й заохочує до ретельної рефлексії власної педагогічної практики, яка була аналізована в дослідницькому ключі.

Далі ми розглянемо ретельність аналізу власного досвіду студентів, щоб глибше з'ясувати здатність робити ключові висновки з власного досвіду та визначити можливості для подальшого вдосконалення.

Для аналізу рефлексії ми використовували такі основні компоненти рефлексії та аналізу, які впливають зі структури документації, а також доповнили список іншими аспектами рефлексії, релевантними для звітної документації ПДП:

- *Опис реалізації проєкту*
- *Власні спостереження*
- *Зв'язок з теоретичним змістом і матеріалами відповідного модуля DLL*
- *Аналіз і інтерпретація результатів*
- *Оцінювання результатів експерименту*
- *Перспективи та висновки для майбутньої професійної діяльності*
- *Критичні аспекти та пропозиції щодо вдосконалення.*

Аналіз текстів документацій здійснювався за допомогою методики квалітативного аналізу, запропонованої Майрінг (Mauring, 2015) і застосованої у роботі Саундерс (Saunders Et. al, 2020). Під час аналізу ми використовували як дедуктивний, так і індуктивний підходи для формування категорій та

класифікації уривків тексту. Об'єкти класифікувалися індуктивно на основі поставлених запитань або відповідних формулювань у тексті.

Так, у структурній частині документації «Імпульс для дослідження та зв'язок дослідницького питання з темою відповідного модуля DLL» очікувалося висвітлення аспекту «Зв'язок з теоретичним змістом і матеріалами відповідного модуля DLL», у розділі «Опис проведення ПДП» передбачалося описання реалізації проекту. Власні спостереження - за реакцією учнів, ходом уроку, і т.і. відповідно до мети ПДП – студенти також описували в межах цього аспекту. Результати аналізу з детальним описом та інтерпретацією передбачалися у відповідному розділі «Результати аналізу». Оцінювання результатів експерименту, критичні аспекти та перспективи, а також висновки для майбутньої професійної діяльності розглядалися у останньому розділі «Рефлексія результатів практичного дослідницького проекту та наслідків для подальшого професійного розвитку».

Аналізуючи ключові слова в документаціях, ми співвідносили їх з тим чи іншим аспектом, виділеним нами вище, наприклад, вислів «*Während der Analyse wurde festgestellt, dass...*» (Під час аналізу було виявлено, що.) сигналізував про аспект «Аналіз і інтерпретація результатів»; вислів «*Für eine objektive Bestimmung der Effektivität des Experiments wurde eine detaillierte Bewertung durchgeführt...*» (Для об'єктивного визначення ефективності експерименту була проведена детальна оцінка...) вказує на аспект «Оцінювання результатів експерименту». Вислови «*Dieses Projekt hat mir geholfen...*» (Цей проект мені допоміг.), «*Ich kann in meiner zukünftigen Lehrtätigkeit anwenden*» (Я можу застосовувати ...у своїй майбутній викладацькій діяльності) ми розглядали в аспекті «Перспективи та висновки для майбутньої професійної діяльності».

Аналізу ми піддали індивідуальні документації всіх проведених ПДП у 2021, 2022 та 2023 роках, зокрема після навчання за модулем DLL 6 "Програмні вимоги та планування занять", що охопило 32 випадки. Крім того, ми розрізняли між ПДП, проведених на основі власного проведеного заняття та ПДП на основі спостереження (BeobachtungsPEP).

У першому випадку (21 практичне дослідження) ПДП виконувалися на основі самостійно проведених занять з практичного курсу німецької мови зі студентами молодших курсів факультету іноземних мов, які вивчають німецьку мову як першу чи другу іноземну мову. У другому випадку (11 досліджень) студенти документували ПДП, що базувалися на спостереженні за заняттями, проведених викладачами у Центрі німецької мови, що є партнером Гете-інституту і функціонує на факультеті. Викладачі, які працюють у Центрі, одночасно є доцентами ВДПУ і залучені до імплементації програми DLL, що надає їм глибоке розуміння методів проведення подібних експериментів.

Під час аналізу документацій було виявлено нерівномірне висвітлення виокремлених ключових аспектів рефлексії. Для детального огляду ми вирішили оцінити, наскільки повно той чи інший елемент відображений у документаціях, використовуючи кількісні показники. Кожен з аспектів

отримав оцінку за шкалою від 0 до 2 балів, де 2 бали відповідали чіткому, логічному та повному викладу, 1 бал - середній якості, а 0 балів - відсутність в документації. Середні значення кожного елементу були визначені і представлені у Таблиці 1.

***Представлення аспектів рефлексії у
індивідуальних документаціях ПДП***

Аспекти рефлексії	ПДП на основі власного проведеного заняття: Середні значення	ПДП на основі спостереження: Середні значення
Опис реалізації проекту	1,71	1,45
Власні спостереження	1,19	1,64
Зв'язок з теоретичним змістом і матеріалами відповідного модуля DLL	1,24	1,63
Аналіз і інтерпретація результатів	1,04	1,63
Оцінювання результатів експерименту	1,52	1,64
Перспективи та висновки для майбутньої професійної діяльності	1,29	1,64
Критичні аспекти та пропозиції щодо вдосконалення	0,38	0,45

Таблиця 1

Аналіз результатів, виражених у кількісних величинах і поданих у таблиці дозволив зробити певні висновки щодо якості рефлексії студентів при виконанні дослідницького проекту загалом і різниці між ПДП на основі власного проведеного заняття та на основі спостереження зокрема.

У розгляді аспектів рефлексії студентів можна відзначити, що ті, хто проводив ПДП на основі власного дослідження, докладно описували хід дослідження, що свідчить про їхню глибшу залученість та особистий досвід. З іншого боку, такі аспекти, як спостереження та оцінювання, були висвітлені менш детально. Виходячи з цього, можна припустити, що оцінювання результатів експерименту у цій групі більше ґрунтується на емоційному підході, ніж на глибокій рефлексії та уважному спостереженні.

Обидві групи студентів виявили подібний рівень у встановленні зв'язку з теоретичним змістом. Це може свідчити про ефективність навчального модуля DLL та його відповідність практичній діяльності.

Під час аналізу письмових документацій студентів виявлено обмежену кількість випадків, коли вони вказували на недоліки у проведенні власного

дослідження та намагалися сформулювати кроки для його подальшого вдосконалення. Це свідчить про невисоку готовність студентів до критичного аналізу власної роботи. Припускаємо, що студенти не виявляють готовності глибоко рефлексувати над своєю роботою. Ймовірно, ця особливість пов'язана із тенденцією студентів та молодих вчителів ідентифікувати себе зі своїм дослідженням. Це може впливати на їхню здатність дещо дистанціюватися від нього з метою більш об'єктивної оцінки результатів та здатності критично оцінювати власну працю і документувати результати у офіційному звіті.

З іншого боку, така особливість може виникати внаслідок національних та культурних особливостей викладання та навчання, на що вказують Мор і Шарт (Mohr und Schart, 2016, S. 301). Для подолання цього обмеження може бути корисним впровадження методів та інструментів, які сприяють більш глибокій рефлексії та аналізу в ході дослідницького процесу.

Загальна тенденція полягає в тому, що студенти, які базували свої ПДП на спостереженнях, більш рівномірно та якісно висвітлили кожен з аспектів, а також виявили глибший аналітичний підхід та об'єктивність у висвітленні аспектів рефлексії. Важливо враховувати ці відмінності при розвитку та удосконаленні навчальної програми та методів навчання.

Висновки. Практично-дослідницькі проекти відкривають для майбутніх вчителів унікальні можливості для глибоких спостережень, передбачень та оцінювання змін у навчальному процесі, акцентуючи увагу на дослідницькому навчанні. Студенти через ПДП можуть вивчати власну викладацьку діяльність, що дозволяє їм отримувати нові ідеї, сприяє поліпшенню навчального процесу та створенню сприятливого середовища. Отже, ПДП - це не лише інструмент для аналізу уроків, але й креативний процес виявлення можливостей для подальшого розвитку в освітньому процесі.

Рефлексія відіграє важливу роль у навчанні та професійному розвитку. Свідомо документуючи власний навчальний та еволюційний шлях, студенти беруть на себе відповідальність за власний розвиток. Таким чином, у методичних заняттях за програмою DLL та в підготовці до ПДП варто акцентувати увагу на рефлексії, підкреслюючи важливість критичного оцінювання власного дослідження та пропонуючи альтернативні шляхи вирішення різних завдань.

Слід ретельніше готувати студентів до проведення ПДП. Насамперед ознайомити студентів із ключовими аспектами рефлексії, які були виокремлені вище. Доцільно також розробити набір питань, що стосуються кожного аспекту рефлексії, для кращого розуміння та структурування змісту документації.

Розглядаючи позитивний вплив ПДП на базі спостереження на розвиток рефлексивної компетенції студентів, рекомендується впроваджувати цей досвід у програму DLL як можливість для першого досвіду. Такий поступовий підхід сприятиме більш якісній і стабільній підготовці студентів до самостійного дослідження та розвиватиме їхнє критичне мислення у подальшій викладацькій діяльності.

У контексті дослідження рекомендується розширити представлені дані, забезпечивши більшу репрезентативність вибірки та здійснити опитування студентів для отримання комплексних результатів. Паралельно слід активно продовжувати розвивати напрямок дослідницького навчання загалом, зосереджуючись на вдосконаленні імплементації навчальної програми DLL для досягнення сталої якості підготовки студентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про затвердження професійного стандарту за професіями "Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти", "Вчитель закладу загальної середньої освіти", "Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)". Наказ № 2736-20 міністерства розвитку економіки, торгівлі і сільського господарства України (23.12.2020). <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text> Звернення 29.01.2024.
2. Altrichter H., Posch P., Spann H. Lehrerinnen und Lehrer erforschen ihren Unterricht. 5. Auflage. Bad Heilbrunn: Klinkhardt, 2018. 400 S.
3. Dirks U., Hansmann W. (Hrsg.) Forschendes Lernen in der Lehrerbildung. Auf dem Weg zu einer professionellen Unterrichts- und Schulentwicklung. Bad Heilbrunn: Klinkhardt, 2002. S.310-320.
4. Fichten W. Forschendes Lernen in der Lehrerbildung. In U. Eberhardt (Hrsg.), Neue Impulse in der Hochschuldidaktik. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2010. S. 127-182.
5. Fichten W. Forschendes Lernen in der Lehramtsausbildung. In H. Mieg & J. Lehmann (Hrsg.), Forschendes Lernen. Wie die Lehre in Universität und Fachhochschule erneuert werden kann Frankfurt am Main: Campus, 2017. S. 155-164.
6. Healey M. Linking research and teaching: exploring disciplinary spaces and the role of inquiry-based learning. In Barnett, R. (Ed.), Reshaping the University: New Relationships between Research, Scholarship and Teaching. Maidenhead, UK: Open University Press (eng), 2005. P. 67–78.
7. Helmbold B., Karbi G., Saunders C. Einstellungen und Kompetenzen hinsichtlich Forschenden Lernens in DLL: Eine Fragebogenerhebung unter am Programm teilnehmenden Deutschlehrenden weltweit. KONTEXTE: Internationales Journal Zur Professionalisierung in Deutsch Als Fremdsprache, 1(2), 2023. S. 64–77.
8. Huber L. Warum Forschendes Lernen nötig und möglich ist. In L. Huber J. Hellmer & F. Schneider (Hrsg.), Forschendes Lernen im Studium. Aktuelle Konzepte und Erfahrungen. Bielefeld: Webler, 2009. S. 9–35.
9. Legutke M., Mohr I. Brücken zwischen Theorie und Praxis: Nachhaltige Fortbildung mit „Deutsch Lehren Lernen“. In: Hoffmann, Sabine & Stork, Antje (Hrsg.). Lernerorientierte Fremdsprachenforschung und -didaktik: Festschrift für Frank G. Königs zum 60.Geburtstag. Tübingen: Narr, 2015. S. 309-321.
10. Legutke M. K. Deutsch Lehren Lernen – eine Einführung. KONTEXTE: Internationales Journal Zur Professionalisierung in Deutsch Als Fremdsprache, 1(2), 2023. S. 6–21.
11. Mayring P. Qualitative Inhaltsanalyse: Grundlagen und Techniken. Weinheim: Beltz, 2015. 135 S.
12. Meyer H. Was ist guter Unterricht? Berlin: Scriptor, 2004. 192 P.
13. Mohr I., Scharf M. Praxiserkundungsprojekte und ihre Wirksamkeit in der Lehrerfort- und Weiterbildung. In M. K. Legutke & M. Scharf (Hrsg.), Fremdsprachendidaktische Professionsforschung: Brennpunkt Lehrerbildung Tübingen: Narr Francke Attempto, 2016. S. 293-321.
14. Posch P. Aktionsforschung und Kompetenzentwicklung. Vortrag auf der Tagung des Nordverbunds, 2009 https://uol.de/fileadmin/user_upload/diz/download/Veranstaltungen/Tagungen/Nordverbund_Posch_Text.pdf Zugriffsdatum: 28.1.2024.
15. Redecker A. Professionalisierung durch Selbstreflexion. Vom forschenden Habitus zur bildungsrelevanten Lehrer/innenbildung. Basten, Melanie [Hrsg.]; Mertens, Claudia [Hrsg.]; Schöning, Anke [Hrsg.]; Wolf, Eike [Hrsg.]: Forschendes Lernen in der Lehrer/innenbildung. Implikationen für Wissenschaft und Praxis. Münster; New York: Waxmann, 2020. S. 237-245.

16. Saunders C. Werner T., Helmbold B., Schart M. Praxiserkundungen als Ansatz für Forschendes Lernen im Bereich Deutsch als Fremd- und Zweitsprache. Zeitschrift für Hochschulentwicklung, 15: 2, 2020. S.101-124.
17. Schart M., Legutke M. DLL 1: Lehrkompetenz und Unterrichtsgestaltung. München: Klett-Langenscheidt, 2012. 199 S.
18. Vyshyvana N., Solska T., Poseletska K. DLL für die Ausbildung von DaF-Lehrenden: Welche Kompetenzen lassen sich entwickeln? KONTEXTE: Internationales Journal Zur Professionalisierung in Deutsch Als Fremdsprache, 1(2), 2023. S. 153–164.
<https://doi.org/10.24403/jp.1335309>